

VAŽNOST EU FONDOVA U POLJOPRIVREDI REPUBLIKE HRVATSKE

Čurdinjaković, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:355559>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-04**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij, smjer Ekonomska politika i regionalni razvitak

Martina Čurđinjaković

**VAŽNOST EU FONDOVA U POLJOPRIVREDI REPUBLIKE
HRVATSKE**

Završni rad

Osijek, 2023. godine

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij, smjer Ekonomska politika i regionalni razvitak

Martina Čurdinjaković

**VAŽNOST EU FONDOVA U POLJOPRIVREDI REPUBLIKE
HRVATSKE**

Završni rad

Kolegij: Agrarna ekonomija

JMBAG: 0010230928

e-mail: mcurdinjakovic@efos.hr

Mentor: Prof.dr.sc. Zdravko Tolušić

Osijek, 2023. godine

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics and Business in Osijek

University Undergraduate Study (Economic Policy and Regional Development)

Martina Čurđinjaković

**THE IMPORTANCE OF EU FUNDS IN THE AGRICULTURE
OF THE REPUBLIC OF CROATIA**

Final paper

Osijek, 2023.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ZAVRŠNI (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*,
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, NN 119/2022).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Martina Čurđinjaković

JMBAG: 0010230928

OIB: 31275012892

e-mail za kontakt: mcurdinjakovic@efos.hr

Naziv studija: Prijediplomski sveučilišni studij, Ekonomska politika i regionalni razvitak

Naslov rada: Važnost EU fondova u poljoprivredi Republike Hrvatske

Mentor/mentorica rada: prof.dr.sc. Zdravko Tolušić

U Osijeku, 6. rujna 2023. godine

Potpis Martina Čurđinjaković

SAŽETAK

Poljoprivredna je najstarija ljudska djelatnost koja se kroz povijest povremeno razvijala. U povijesti, poljoprivreda je imala veliki utjecaj jer se smatra prvim zanatom kojim se čovjek bavio. Najveći razvoj bio je kada su se ljudi počeli naseljavati uz rijeke jer su otkrili plodno tlo koje je davalo bolje urode. U Hrvatskoj se poljoprivreda razvila prvo uz more, a zatim u cijeloj zemlji. Pad poljoprivrede uzrokovan je trima ratovima koji su uzburkali gospodarstvo. Poljoprivredna proizvodnja dijeli se na uzgoj žitarica, odnosno ratarstvo, stočarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo te ribolov. Uz svoj kapital, poljoprivrednici su se počeli financirati EU fondovima. Europski fondovi su financijski instrumenti Europske unije koji financiraju države članice uz neke od politika. Kohezijska politika predstavlja najbitniju politiku Europskih fondova u kojoj se nalazi i poljoprivreda te općenito ruralni razvoj. Najvažnija politika za poljoprivredu je Zajednička poljoprivredna politika iz koje se novčana sredstva mogu dobiti pisanjem projekata koje odobrava komisija Europske unije. Republika Hrvatska je 2019. godine dobila oko 219 milijuna eura, a taj iznos se udvostručuje u sljedećem razdoblju od 2021. do 2027. godine.

Ključne riječi: Poljoprivreda, EU fondovi, Europska unija, Zajednička poljoprivredna politika, izravna novčana sredstva

ABSTRACT

Agriculture is the oldest human activity that has occasionally developed throughout history. In history, agriculture has had a great influence because it is considered the first trade that man practiced. The greatest development was when people began to settle along the rivers because they discovered fertile soil that gave better yields. In Croatia, agriculture developed first by the sea and then throughout the country. The decline of agriculture was caused by three wars that shook the economy. Agricultural production is divided into cereals, ie farming, animal husbandry, fruit growing, viticulture and fishing. In addition to their capital, farmers began to be financed by EU funds. European funds are financial instruments of the European Union that are financed by the member states in addition to some of the policies. Cohesion policy represents the most important policy of the European Funds, which also includes agriculture and rural development in general. The most important policy for agriculture is the Common Agricultural Policy, from which funds can be obtained by writing projects approved by the European Commission. The Republic of Croatia received around 219 million euros in 2019, and that amount will double in the next period from 2021 to 2027.

Keywords: Agriculture, EU funds, European Union, Common Agricultural Policy, direct funds

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. METODOLOGIJA RADA	2
2.1. Predmet i cilj završnog rada	2
2.2. Znanstvene metode.....	2
2.3. Struktura rada	2
3. POLJOPRIVREDA I POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA	3
3.1. Povijesni razvoj poljoprivrede	3
3.1.1. Poljoprivreda u vrijeme Neolitika	4
3.1.2. Agrarni sustavi uz rijeke	4
3.1.3. Agrarni sustavi u Sredozemlju	5
3.1.4. Mehanizacija poljoprivrede	5
3.2. Razvoj poljoprivrede u Republici Hrvatskoj.....	6
3.3. Grane poljoprivredne proizvodnje	8
4. EUROPSKI FONDOVI	10
4.1. Preteča Europskih fondova.....	11
4.2. Natječaji za EU fondove.....	13
4.3. Zajednička poljoprivredna politika Europske unije	15
5. ISKORIŠTENOST EU FONDOVA U POLJOPRIVREDI REPUBLIKE HRVATSKE....	17
6. ZAKLJUČAK	21
LITERATURA.....	22
POPIS PRILOGA.....	26

1. UVOD

Poljoprivreda kao gospodarska djelatnost predstavlja za većinu ljudi obradu zemlje i proizvodnju žitarica. Kroz povijest je poljoprivreda imala veliku važnost jer je prva djelatnost koju su ljudi u prošlosti počeli obavljati. Prvenstveno su to bili neki jednostavni poslovi i sadnja jednostavnih žitarica koje su služile za prehranu malih naseljenih mjesta. Prvo su se bavili lovom na životinje, a tek kasnije su počeli životinje pripitomljivati zbog koristi i hranjenja kako bi kasnije poslužile kao hrana. Razvoj tehničkih pomagala i same tehnologije dovodi i do boljeg i bržeg razvoja poljoprivrede i poljoprivredne proizvodnje.

Agrarna ekonomija počinje se razvijati prvom prodajom proizvoda nastalih iz poljoprivredne proizvodnje. U povijesti se prva razvijala trampa. Trampa je razmjena jedne robe za drugu robu i trampa je imala funkciju sve do pojave prvog novca. Prvi novac nastaje u obliku kovanog novca te poprima ime Moneta po nadimku božice Junone. Pojavom prvog novca počinje se primjenjivati razmjena robe za novac te po uzoru na to nastaje trgovina.

Trgovina poljoprivrednim proizvodima razvila se među prvima jer su se prvo sadile žitarice, uzgajala se vinova loza i proizvodi su bili prigodni za prodaju. Razvojem trgovine, financija te knjigovodstva sama prodaja se širila na veće aspekte te uz razvoj tehnologije i mehanizacije proizvodnja je rasla u brojkama. Poljoprivrednici su kroz vrijeme postali deficitarno zanimanje jer su se sve više ljudi počeli iseljavati sa sela i odlaziti u grad raditi u naprednijim industrijama te u tercijarnom sektoru. U Europi se poljoprivreda ponovno vratila na noge zbog Europske unije i njezinih politika koje su poticale i koje još uvijek potiču napredak i još bolji rast i razvoj ruralnog područja.

2. METODOLOGIJA RADA

U metodologiji rada opisuju se predmet i cilj završnog rada na razini preddiplomskog studija. Nakon predmeta i cilja opisuju se korištene znanstvene metode u izradi završnog rada, a posljednje se navodi i struktura samog rada.

2.1. Predmet i cilj završnog rada

Predmet ovog rada je fokus na fondove Europske unije i kako su oni važni za sadašnju poljoprivredu Republike Hrvatske. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju projekti su postali izrazito važni za cijelo gospodarstvo Republike Hrvatske pa tako i za poljoprivredu kao primarnu djelatnost svake države. Hrvatska je imala financijsku pomoć i dok je pregovarala ulazak u Europsku uniju, ali kad je postala članica ta novčana sredstva su se znatno povećala. Iz tog razloga, cilj ovog završnog rada je ustanoviti koliko su EU fondovi zapravo važni za hrvatsku poljoprivredu te kojim načinom se dolazi do njih.

2.2. Znanstvene metode

Tijekom izrade završnog rada korišteni su sekundarni izvori podataka poput Eurostata, stručne ekonomske literature (knjige te znanstveni radovi), internetske stranice europskih institucija te ostali relevantni internetski izvori.

Znanstvene metode koje su korištene su metoda klasifikacije koja predstavlja razvrstavanje različitih pojmova u skupine i podskupine na osnovu njihovih zajedničkih karakteristika te zatim povijesna metoda koja predstavlja podatke koji određuju stavke iz prošlosti te se kasnije primjenjuju u budućnosti.

2.3. Struktura rada

Završni rad podijeljen je u sedam glavnih poglavlja. U tih sedam poglavlja nalaze se uvod i metodologija rada koji predstavljaju uvertiru u završni rad te kao kraj rada su napisani rasprava i zaključak. Treće poglavlje fokusirano je na povijesnim podacima te začetcima poljoprivrede i kako se s godinama razvijala. Četvrto poglavlje definira što su uopće europski fondovi, kako se pišu projekti za fondove te što je Zajednička poljoprivredna politika. U posljednjem, petom, poglavlju središnjeg dijela proučava se iskorištenost europskih fondova u poljoprivredi u Hrvatskoj te drugim članicama Europske unije.

3. POLJOPRIVREDA I POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA

Poljoprivreda predstavlja najstariju ljudsku gospodarsku djelatnost koja je proizašla iz čovjekove osnovne potrebe za hranom i preživljavanjem. Povijest same poljoprivrede seže duboko u povijest čovječanstva kada je čovjek izrađivao alate kojima bi obrađivao zemlju kako bi proizveo hranu te je izrađivao oružje kako bi lovio životinje. Prvenstveno se riječ poljoprivreda asocira na obrađivanje zemlje i uzgoj žitarica, ali poljoprivreda i poljoprivredna proizvodnja su puno više od toga. U poljoprivredu se ubrajaju domaća privreda koja predstavlja preradu poljoprivrednih proizvoda na vlastitu gospodarstvu u nekom manjem opsegu bez složenije opreme i složenijih sredstava.

Poljoprivredna proizvodnja razlikuje se značajno od drugih proizvodnih grana jer njena proizvodnja ovisi o prirodnoj sredini i sama proizvodnja se temelji na biološkim i biokemijskim procesima pretvorbe anorganskih tvari u organsku tvar. Defilippis (2002:11) navodi kako je proizvodnja koja kreće sjetvom u polju pa ide sve do potrošača proces je koji se dijeli na tri podsustava:

1. Poljoprivredna proizvodnja u užem smislu, koja se često naziva i primarnom poljoprivrednom proizvodnjom (proizvodnja na njivi, u štali)
2. Poljoprivredno – prehrambena industrija, industrija koja prerađuje poljoprivredne proizvode, za koju je još raširen naziv sekundarna poljoprivredna proizvodnja
3. Promet poljoprivrednih prehrambenih proizvoda ili tercijarni sektor u poljoprivredi uključujući i tržište poljoprivrednih prehrambenih proizvoda

3.1. Povijesni razvoj poljoprivrede

Razvoj poljoprivrede proteže se u daleko u povijest, točnije između 50000. i 200000. godine prije Krista kada je čovjek još otkrivao sve mogućnosti koje mu se nude. Prvobitno je to bila biljna proizvodnja te uzgoj stoke radi prehrane i preživljavanja. Poljoprivreda se rasprostranila diljem svijeta u kratkom periodu. Prije se gledalo na ekološku održivost puno više nego sada. S razvojem tehnologije i bržim radom u poljoprivredi pojavili su se i razni pesticidi koji uništavaju ekološki dio zemlje, ali i sam plod koji se uzgaja. Tim činom su se izmijenili ekosustavi. Poljoprivreda je imala svoje etape razvoja kroz povijesne periode. Novi izumi i nove revolucije utjecali su na sve aspekte ljudskog postojanja i ljudskog djelovanja na svijet (Defilippis, 2002).

3.1.1. Poljoprivreda u vrijeme Neolitika

Neolitik ili drugim nazivom mlađe kameno doba povijesno je razdoblje u kojem se događaju promjene u gospodarskom i društvenom životu, ali i u materijalnoj proizvodnji prapovijesnog čovjeka. U Europi se širio tri tisuće godina od jugoistoka sve do sjeverozapada i zapisi navode da je to bilo između 7000. godine do 4000. godine prije Krista. Ljudsko biće više nije nomad te počinje živjeti u trajnim nastambama koje su preteče prvih naselja. „Obradom zemlje i pripitomljavanjem životinja kao što su pas, ovca, koza, svinja i govedo, čovjek je osigurao stalan i siguran priljev hrane te počeo živjeti u trajnim naseljima.“ (Arheološki muzej Zagreb, n.d.).

Defilippis (2002) navodi kako prema tadašnjim saznanjima postoji šest izvora neolitske poljoprivrede, a to su:

- Izvor na Bliskom istoku (današnja Sirija i Palestina)
- Izvorište na Kini (prvobitno sjever Kine oko 8500. godine pr.Kr., zatim istok i jug između 8000. i 6000. godine pr.Kr.)
- Izvor u Srednjoj Americi (jug Meksika)
- Novogvinejsko izvorište (nastalo u Papua Novoj Gvineji)

3.1.2. Agrarni sustavi uz rijeke

Poznato je u narodu da je najbolje plodno tlo uz rijeke jer je slabije potrebno navodnjavanje, a to su otkrili ljudi u prošlosti koji su svoju poljoprivrednu primarnu proizvodnju sve više počeli približavati rijekama. Njihovo otkriće bilo je sasvim slučajno. Poljoprivrednici i stočari na području Perzije, Arabije i Sahare su zbog suše bili prisiljeni otići iz svojih sad već naseljenih mjesta te su krenuli put dolina Inda, Tigrisa, Eufrata i Nila. Nakupljanje mulja od rijeka stvaralo je taloženje istog tog mulja te se održavala trajna plodnost natopljenih površina. Zbog prevelike vode bilo je potrebno graditi visoke, utvrđene kanale te je bio potreban velik broj ljudi te jaka organizacija. Povijesni izvori zabilježili su prvu pojavu gradskih naselja te između 5. i 6. stoljeća pr. Kr. uz obale Eufrata i Tigrisa živjelo je stanovništvo u gradovima koji se bave poljoprivredom te manufakturnom proizvodnjom i trgovinom. Razvoj trgovine i manufakture iz mezopotamijske civilizacije dovelo je do tog da je Zapadu prenesena uporaba kola, pismo, računovodstvo i dobro organizirana poštanska služba. Uzgajalo se žito, povrće i voće s košticama, a nakon nekog vremena grožđe i datulje. Zbog bolje obrade zemlje, u Mezopotamiji

se za vuču kola upotrebljavao pripitomljeni magarac. Konje su kasnije uvezli, a od životinja su uzgajali magarce, goveda, koze, ovce, svinje i perad (Defilippis, 2002).

Uz Nil su poljoprivrednici bili bazirani na pšenicu te su uzgajali dvije vrste pšenice (Tritice dicocum i Tritice vulgare). Uz pšenicu sadili su i proso, leću i drugu različitu zelen, ali je pšenica bila osnovna kultura. Prvo je na redu bilo oranje te zatim sjetva i faraonovi činovnici bi zatim želi. Ispočetka su srpovi bili od kremenja, a tek nakon nekog vremena od bronce. Djevojke su skupljale klasje te odnosile na hrpu gdje bi magarci i goveda gazili po njima te se tako obavljala vršidba. Nakon vršidbe zrnje se spremalo u silose. Uz rijeku Nil nalazio se i prvi vinograd te se u jednom periodu proizvodilo više vina nego što je Nil donosio vode (Defilippis, 2002).

3.1.3. Agrarni sustavi u Sredozemlju

Širenje poljoprivredne kulture proširilo se i na Sredozemlje odnosno najviše na Kreti i Siciliji. Time se vidi kako se kultura širila uz more gdje su se također osnivala velika naselja samo su seljaci gradili zidine kako bi građevine izdržale nalete vjetra. Uz uzgoj žitarice i uobičajenih goveda još su uzgajali i bivole. Vještine su dijelili sa kulturama Merimda i Amrata iz doline Nila. Almerijci su uzgajali stoku, ali su poznati i kao narod koji je prvi uzgajao masline. Veliku ulogu imale su žene koje su imale ulogu skupljačica biljne hrane te su ostale poljoprivrednici sve dok se zemlja obrađivala motikom, pojavom pluga muškarci postaju poljoprivrednici. Onaj trenutak kad bi se pojavili znaci iscrpljenosti zemljišta, zemlja bi se napuštala te bi odlazili na novo mjesto gdje je zemlja plodnija. Zbog tih selidbi se po cijelom Sredozemlju proširilo umijeće proizvodnje hrane (Defilippis, 2002).

3.1.4. Mehanizacija poljoprivrede

Izumom parnog stroja potkraj 17.-og stoljeća razvijaju se razni mehanizmi te se pojavljuju bolji strojevi koji pripomažu razvitku bolje poljoprivredne proizvodnje. Poljoprivredni strojevi omogućili su dvostruko bržu obradu zemlje te se na taj način povećala produktivnost radnika. Iako se parni stroj počeo upotrebljavati u poljoprivredi zbog njegovog glomaznog obujma i težine primjena je ostala ograničena. Razvojem prekomorskog transporta između 1850. i 1900. godine izvoz pšenice iz Sjedinjenih Američkih Država u Europu narastao je za čak četrdeset

puta i time je cijena pšenice pala za 50%. Izumom hladnjača povećao se i transport mesa iz jedne zemlje u drugu (Defilippis, 2002).

3.2. Razvoj poljoprivrede u Republici Hrvatskoj

Kroz povijest u Republici Hrvatskoj, kao i u drugim zemljama svijeta, poljoprivreda je činila najveći udio u razvoju gospodarstva te je bila primarna djelatnost većine stanovnika. Razvoj poljoprivrede u Europi utjecao je i na razvoj poljoprivrede Republike Hrvatske. Kako su se poljoprivreda i poljoprivredna proizvodnja širile u Sredozemlju te ponajviše na talijanskim otocima i talijanskim pokrajinama tako se širila i u Hrvatskoj. Povoljna klima uz Jadransko more pridonijela je većem razvoju poljoprivrede kroz povijest.

U 20. stoljeću, Hrvatska poljoprivreda kroz periode stagnira iz razloga što se sama Republika Hrvatska našla u tri rata. Prvi svjetski rat (1914.-1918.) nije imao izravan utjecaj na Hrvatsku jer nijedno bojište nije bilo na hrvatskom teritoriju. Hrvatski vojnici su odlazili na bojišta diljem Europe, ali osim nekakvih nereda u pojedinim gradovima, rata u Hrvatskoj i na hrvatskom teritoriju nije bilo. Međutim, proizvodnja prije Prvog svjetskog rata u doba od 1910. godine do 1914. godine bila je za 8% veća nego za vrijeme rata. Završetkom rata rast poljoprivrede se polako povećavao i uspio je dostići 1,8% godišnjeg rasta, ali i to je prekinuto novim svjetskim ratom. Drugi svjetski rat započeo je 1939. godine kada je Njemačka napala Poljsku i Europa je već tu bila u stanju pripravnosti i znalo se da će europske zemlje ponovo doživjeti gospodarsku krizu. Posljedice nakon Drugog svjetskog rata su bile puno veće te je proizvodnja bila za 22% niža nego što je bila prije rata. Razdoblje između Drugog svjetskog rata i Domovinskog rata je brzi uspon poljoprivredne proizvodnje. Nakon 1953. godine Hrvatska napušta kolektivizaciju te nakon 1960. godine dolazi do rasta od 3,1% godišnje. Agresija na Hrvatsku 1991. godine dovodi do pada proizvodnje koja se nije oporavila ni nakon Oluje te se smanjila za čak 15% ako se gleda usporedba pet godina prije agresije (Stipetić, 2005).

Poljoprivredna proizvodnja najzastupljenija je naravno u Slavoniji i Baranji. Najveće područje obradivih površina nalazi se u Slavoniji te se stanovnici većinski i bave poljoprivredom. U prošlosti je poljoprivredna kao primarna djelatnost bila više zastupljena iz razloga što je i više stanovništva živjelo na selu. Kasnije se razvijaju gradovi te dolazi do urbanizacije. Ljudi počinju raditi u industriji, uslužnom sektoru, danas čak i u IT sektoru koji je sve više zastupljen. Stanovnici sela obrađuju zemlju većinski za svoje potrebe te mali dio zapravo prodaju na tržištu. Danas poljoprivreda ima još uvijek značajnu ulogu u gospodarstvu. Razvijanjem tehnologije i novih mehaničkih strojeva, sjetva, oranje te održavanje polja odrađuje se s lakoćom.

Proizvodnja se s godinama smanjivala i povećavala, ali minimalna proizvodnja bila je samo nakon Domovinskog rata. Slavonija je bila najviše pogođena agresijom na Hrvatsku te polja neko vrijeme nisu bila za obradu jer su godinama kasnije razminiravali površine diljem Slavonije i Baranje (Stipetić, 2005).

Tablica 1. Poljoprivredna proizvodnja u Republici Hrvatskoj od 2016. do 2020. godine

	tis. t		t		
	pšenica	kukuruz	jabuke	masline	grožđe
2016.	960	2.154	44.781	31.183	123.651
2017.	682	1.560	56.570	28.947	116.307
2018.	738	2.147	93.467	28.428	146.242
2019.	790	2.298	69.167	33.216	108.296
2020.	850	2.431	67.123	33.230	123.554

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2021.

Godine 2017. proizvodnja po statistici bila je izrazito manja u usporedbi sa 2016. godinom, ali i sa godinama koje slijede. Godine 2017, proizvodnja po Zelenom izvješću koje izdaje Ministarstvo poljoprivrede navedeno je kako fizički obujam poljoprivredne bruto proizvodnje u 2017. godini iznosi 8,5% manje u odnosu na 2016. godinu. Unatoč manjoj proizvodnji, izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda veći je za 7,5% te je izvozom zarađeno 1,9 milijardi eura.

Kako navodi Državni zavod za statistiku 2020. godine, cijene poljoprivrednih proizvoda u 2017. godini povećane su bile za 4,5% u odnosu na razinu prosječnih proizvođačkih cijena. Cijene dobara i usluga smanjene su za 0,7%. Iako se po proizvodnji iz 2020. godine ne vidi pad produktivnosti, pandemija COVID-19 znatno je utjecala na gospodarstvo kao i na samu poljoprivredu. Zeleno izvješće iz 2020. godine navodi kako su cijene dobara i usluga ostale na razini prethodne 2019. godine, ali cijene hrane su porasle za 1,8%. Ukupna robna razmjena bilježila je pad u iznosu od 2,1% u izvozu te čak 8,3% u uvozu. Trenutna tekuća 2022. godina bilježi veliki rast cijena pšenica i drugih žitarica zbog rata između Rusije i Ukrajine. Ukrajina je jedna od najvećih izvoznika pšenice diljem svijeta te sudjeluje u 7% svjetske proizvodnje pšenice. Ratom koji je izbio 24. veljače 2022. godine, Ukrajina je zaustavila proizvodnju te

svijetu prijeti nestašica pšenice koju Kanada pokušava nadoknaditi. Cijena pšenice izrazito raste te poljoprivredi prijeti nagli pad proizvodnje.

3.3. Grane poljoprivredne proizvodnje

Poljoprivredna proizvodnja ima nekoliko grana proizvodnje koje se općenito dijele na biljnu proizvodnju i stočarstvo. Biljna proizvodnja, kao što joj naziv i govori, proizvodnja je biljki (većinskim dijelom žitarica), a stočarstvo je uzgoj životinja radi zadovoljavanja svojih potreba, ali i potreba cijelog društva. Eurokonzalting (n.d.) navodi da su grane poljoprivrede ratarstvo, stočarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo i ribarstvo.

Ratarstvo je grana poljoprivrede kojoj je glavna zadaća proizvodnja i proučavanje kulturnih biljaka na oranicama, livadama i pašnjacima. Proizvodnja u ratarstvu namijenjena je prehrani ljudi i domaćih životinja. Uz ljudsku egzistenciju i ljudsku potrebu za hranom, ratarstvo je najviše povezano i sa stočarstvom koje najbolje iskorištava proizvode samog ratarstva. Proizvodnja traje sezonski zbog klimatskih uvjeta, odnosno u Slavoniji kada dođe zima i hladno vrijeme, na oranicama će se rijetko pronaći neka posađena biljka. Dolaskom proljeća polagano kreće proizvodnja te tako većinski svake godine (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Grana poljoprivrede koja se bavi uzgojem domaćih životinja zbog ekonomske koristi je stočarstvo. Primarna je proizvodnja hrane (mlijeko, meso, jaja, med i mast), ali i proizvodnja drugih proizvoda (vuna i krzno). Kroz povijest u zapisima navedeno je kako se stočarstvo razvilo u dalekoj povijesti iz razloga što su ljudi pripitomljavali životinje uz sebe radi hrane. Među prvima su pripitomljena bila goveda, svinje, kokoši i ovce. Kasnije su uzgajali i konje jer su konji pomagali u obradi tla (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Voćarstvo predstavlja uzgoj voćki te ubiranje plodova, obrada istih ti onda kasnije pripreme za tržište. Najviše je razvijeno u umjerenom, suptropskom i tropskom pojasu. Voćke koje se najčešće uzgajaju su jabuke, kruške, šljive, višnje koje pripadaju listopadnim kontinentalnim voćkama, a jagodastim voćkama pripadaju malina, jagode, kupina, ribiz. Prvi voćnjaci spominju se u Babilonu i Siriji (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Vinogradarstvo se često u narodu poistovjećuje sa proizvodnjom vina, ali vinogradarstvo je zapravo uzgoj vinove loze. Uzgajanjem vinove loze dolazi se do kvalitetne sorte grožđa koja se bere, obrađuje i tek naknadno se od grožđa pravi vino (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Ribarstvo je grana poljoprivrede koja se bavi ribolovom i uzgojem riba. Poljoprivrednici kojima je ribarstvo primarna djelatnost uzgajaju ribu u svrhu prehrane i prodaje svježe ribe. Izrazito su oprezni sa zaštićenim vrstama te posebno paze da ih se ne ugrožava (Hrvatska enciklopedija, 2021).

4. EUROPSKI FONDOVI

Europski fondovi predstavljaju financijske instrumente koji pomažu državama članicama Europske unije da provedu neke od javnih politika Europske unije (EUfondovi.hr, n.d.). Navedene javne politike osnova su za određivanje konačnih ciljeva koje će se poticati i ostvarivati kroz EU fondove. EU fondovi su zapravo novac europskih građana koji se dodjeljuje korisnicima koji su prijavili projekt sukladno svim pravnim propisima i procedurama. Financijske perspektive (europske javne politike) donose se svakih sedam godina. Trenutno razdoblje u kojem se nalazimo je financijska perspektiva 2021. - 2027.

Najznačajniju ulogu u od svih javnih politika Europske unije ima Kohezijska politika. U razdoblju od 2014.-2020. godine izdvojeno je 376 milijardi eura u svrhu ostvarivanja same politike.[EUfondovi.hr, n.d.]. Kohezijska politika zapravo ima namjeru smanjiti značajne gospodarske, teritorijalne i socijalne razlike koje postoje između regija Europske unije, ali i jačati globalnu konkurentnost europskog gospodarstva. Za ovo razdoblje od 2021. do 2027. godine, proračun Kohezijske politike iznosi 392 milijarde eura (Europski strukturalni i investicijski fond, 2021).

Upravljanje fondovima prepušteno je Ministarstvu regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. Trenutno kohezijsku politiku financiraju tri glavna fonda, a uz njih imaju još dva. Strukturni fondovi su Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond. Zajednički naziv svih fondova je Europski strukturalni i investicijski fondovi (ESI fondovi) (EUfondovi.hr, n.d.).

Kako navodi Europska unija na svojim službenim stranicama (n.d.), Europski strukturalni i investicijski fondovi dijele se na:

- Europski fond za regionalni razvoj- regionalni i urbani razvoj
- Europski socijalni fond- socijalno uključivanje i dobro upravljanje
- Kohezijski fond- gospodarska konvergencija manje razvijenih regija
- Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
- Europski fond za pomorstvo i ribarstvo

Iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj ne mora se isključivo financirati samo poljoprivreda i poljoprivredna proizvodnja već i natječaji u području šumarstva (održavanje ekološke ovisnosti šuma, poticanje sadnje mladog drveća u šumama te sprječavanje krčenja šuma) (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, n.d.).

4.1. Preteča Europskih fondova

Prije Europskih fondova postojali su i drugi oblici financiranja država zemalja članica, ali i onih koji još nisu postali punopravni članovi Europske unije. Financiranje ne mora biti nužno iz EU fondova jer financiranje ide kroz nekoliko oblika. Financiranje bespovratnim sredstvima predstavlja financiranje djelom samo iz sredstava Europske unije, a drugim dijelom iz nekih drugih izvora. Drugi navedeni izvori dodjeljuju se preko raspisanih natječaja te odabirom najboljeg natječaja ostvaruju se financijska sredstva. Sljedeći način financiranja su subvencije kojima upravljaju nacionalna i regionalna tijela te postoje zajmovi, jamstva i vlasnički kapital koji služe za potporu politika i programa Europske unije.

Prije nego je postala punopravna članica Europske unije, Republika Hrvatska primala je sredstva iz Instrumenta prepristupne pomoći (IPA). Funkcija IPA-e zapravo je ista kao i sadašnji EU fondova, ali glavna razlika je što IPA pomaže i državama koje još nisu punopravne članice. U razdoblju od 2007. do 2013. godine, Republika Hrvatska primala je financijsku podršku od 997,6 milijuna eura. Zaduženi za koordinaciju novca u Hrvatskoj bili su Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije i Ministarstvo financija (Europski i strukturni i investicijski fondovi, n.d.).

IPA sadrži operativnu strukturu koja se dijeli na pet komponenata: pomoć u tranziciji i jačanje institucija, prekogranična suradnja, regionalni razvoj (promet, okoliš, regionalna konkurentnost), razvoj ljudskih potencijala i ruralni razvoj (IPARD). Ugovori koji su po IPA programu morali su se provesti do studenog 2018. godine (ako su doneseni u IPA programu 2012.) te do siječnja 2019. godine (ako su doneseni u IPA programu iz 2013. godine). Plaćanja su se trebala izvršiti do kraja 2019. godine i početkom 2020. godine (Europski i strukturni i investicijski fondovi, n.d.).

Europski strukturni i investicijski fondovi (n.d.) navode komponentne operativne strukture IPA programa koje su podijeljene po karakteristikama i njihovim upravljačkim strukturama.

1. IPA I.- financiranje projekata iz područja pravosuđa, unutarnjih poslova i zaštite ljudskih prava, te jačanje nevladinih sektora, zaštita kulturnih i prirodnih bogatstava, poreza prometne politike, zdravstva i zaštite okoliša
2. IPA II.- u ovom dijelu operativne strukture, Republika Hrvatska sudjelovala je u tri prekogranična programa s državama članicama Europske unije, tri prekogranična programa s državama članicama IPA programa i u 2 transnacionalna programa. Glavni

zadatak bio je poticanje održivog razvoja okoliša, gospodarski razvoj te poboljšanje kvalitete života u graničnim područjima.

3. IPA III.- sadrži tri sastavnice: IPA IIIA- Promet, IIIB- Zaštita okoliša, IPA IIIC- Regionalna konkurentnost. Njihovo usmjerenje bilo je na jačanje hrvatskog gospodarstva.
4. IPA IV.- prvi oblik Europskog socijalnog fonda jer potiče zapošljavanje, obrazovanje, usavršavanje te socijalno uključivanje.
5. IPA V. (IPARD)- od 2007. do 2013. godine se preko IPARD-a financirala poljoprivreda. Cilj je unapređenje poljoprivrednog sektora, povećavanje konkurentnosti poljoprivrednih proizvoda, poboljšanje tržišne efikasnosti te uvođenje standarda Europske unije u razvoj ruralne ekonomije.
 - a) IPARD su koristile pravne i fizičke osobe koje su mogle zadovoljavati financijske kriterije određene u natječaju
 - b) Projekti su trajali oko dvije godine
 - c) Novac koji bi dobili za projekt iznosio je oko 900.000 eura, ali u nekim iznimnim situacijama iznosi su išli i do 2.000.000 eura
 - d) Kako bi ostvario bespovratna sredstva, korisnik mora ispuniti svu potrebnu dokumentaciju i obrasce koji budu objavljeni u natječaju na web stranicama

Ukupna alokacija u sedmogodišnjem financijskom razdoblju 2007.-2013. kroz četiri operativna programa iznosila je 1.012.433.333 eura od čega je EU doprinos 858.275.018 eura (Europski strukturni i investicijski fondovi, n.d.). Novac koji je „povučen“ iz sredstava iskorišten je u četiri operativna programa (Europski strukturni i investicijski fondovi, n.d.).

- Operativni program Promet- glavni cilj bio je razvoj modernih prometnih mreža i povećanje hrvatskih prometnih mreža unutar europske mreže
- Operativni program Zaštite okoliša- cilj je bio smanjenje količine nastalog i odloženog otpada te povećanje broja priključaka na kvalitetnu pitku vodu
- Operativni program Regionalna konkurentnost- cilj je bio povećanje konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva
- Operativni program Razvoj ljudskih potencijala- cilj ovog programa bio je unaprjeđenje učinkovitosti radne snage te razvoj ljudskog kapitala

4.2. Natječaji za EU fondove

Kako bi uopće mogli ostvariti neke od vrsta financiranja, prvo se poduzetnici moraju prijaviti na natječaj. Natječaj je javni poziv za dostavu projektnih prijedloga za dodjelu novčanih sredstava koji ima ograničeno vrijeme prijave. Prijave se ocjenjuju po kriterijima koji su ranije napisani u raspisanom natječaju te ako prijavljeni ostvare određeni dio bodova, nastavljaju konkurirati u daljnjoj obradi podataka.

Pburo poslovno savjetovanje (n.d.) navodi stavke koje natječaj mora sadržavati:

- Opće informacije o:
 - Natječaju – svrha i ciljevi kojima se želi doprinijeti
 - Iznosima i intenzitetima potpore
 - Prihvatljivim prijaviteljima
 - Prihvatljivim projektima
 - Rokovima prijave
 - Obvezama vezanim uz provedbu projekta
- Komplet natječajne dokumentacije
 - Poziv na dostavu projektnih prijedloga
 - Upute za prijavitelje
 - Prijavni obrasci, Prilozi, Dodaci itd.

Pburo (n.d.) također navodi kako dolazi do realiziranja potpora iz Europske unije:

1. Imati poslovnu/projektну ideju
2. Priprema projekta
 - a. Istražiti tržište i mogućnosti financiranja
 - b. Priprema Poslovnog plana
3. Pronalazak i prijava na Natječaj
 - a. Utvrditi prihvatljivost korisnika i projekta
 - b. Provjeriti mogući broj bodova
 - c. Otkloniti nedostatke koje je moguće otkloniti
 - d. Priprema dokumentacije i Prijave
4. Provedba projekta
 - a. Nakon zaprimanja pozitivne Odluke/potpisa Ugovora
5. Uspješno održavanje projekta kroz 3-5 godina od isplate

Natječaji se mogu pronaći na web stranicama na nekoliko različitih portala. To je iz razloga što Europska unija kada službeno objavi natječaj, stranice ministarstava Republike Hrvatske i razne organizacije preuzmu natječaj te objave cjelokupan na hrvatskom jeziku. Ponudu svih natječaja najbolje je pronaći na službenim stranicama Europskih strukturnih i investicijskih fondova.

Na stranici fondova mogu se pronaći popisi projekata, broj otvorenih natječaja u trenutku ulaska na web stranicu, koliko ti natječaji zapravo vrijede te popis natječaja. Uvid u popis natječaja prikazuje sve natječaje, ali i plan natječaja za cijelu 2022. godinu.

Natječaj treba prikazivati svoj status (otvoren/zatvoren), vrstu poziva, područje za koje se izdaje, koje pravne ili fizičke osobe se mogu prijaviti na natječaj, vrijednost natječaja, koji fond izdaje natječaj, kojem programu pripada fond te ukratko sažetak cijelog natječaja.

Natječaji

Natječaj za provedbu Podmjere 4.1. „Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva“ – provedba tipa operacije 4.1.1 „Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava“ – ulaganja u sektor mliječnog govedarstva

Status	■ Otvoren Od 09.05.2022. Do 28.07.2022.
Vrsta poziva	Javni natječaj za dodjelu potpore (bespovratna sredstva)
Referentna oznaka	
Područje	Poljoprivreda Ruralni razvoj
Prijavitelji	Obiteljska poljoprivredna gospodarstva u sustavu PDV-a Poljoprivredne organizacije Poljoprivredni gospodarski subjekti
Vrijednost natječaja	150.000.000,00 kn
Fond	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
Program	Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske
Sažetak	<p>Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju objavila je dana 4. ožujka 2022. godine petnaesti Natječaj za provedbu Podmjere 4.1. „Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva“ – provedba tipa operacije 4.1.1 „Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava“ – ulaganja u sektor mliječnog govedarstva iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.</p> <p>Prihvatljivi korisnici su fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika i proizvođačke organizacije priznate sukladno posebnim propisima kojima se uređuje rad proizvođačkih organizacija u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda ili sektoru govedine.</p> <p>Ukupan iznos raspoloživih sredstava javne potpore je 150.000.000,00 HRK od čega: – 90.000.000,00 HRK za mikro, male i srednje korisnike (poljoprivredna gospodarstva ekonomske veličine od 8.000 do 250.000 EUR SO i zadruge ili proizvođačke organizacije) – 60.000.000,00 HRK za velike korisnike (poljoprivredna gospodarstva ekonomske veličine preko 250.000 EUR SO).</p> <p>Rok za podnošenje zahtjeva za potporu i dostavu Potvrde o podnošenju zahtjeva za potporu je 09. svibnja 2022. godine od 12:00 sati do 28. srpnja 2022. godine do 12:00 sati.</p> <p>Sve detalje možete pogledati ovdje.</p>

Slika 1. Primjer objavljenog natječaja iz područja Poljoprivrede

(Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, 2022.)

4.3. Zajednička poljoprivredna politika Europske unije

Zajednička poljoprivredna politika Europske unije (ZPP) utemeljena je 1962. godine kao sporazum između društva i poljoprivrede te između poljoprivrednika i Europe. Politika sama po sebi se financira sredstvima iz proračuna Europske unije (Europska komisija, n.d.). Sekundarni ciljevi Zajedničke poljoprivredne politike su (Europska komisija, n.d.):

- Potpora poljoprivrednicima i poboljšanje poljoprivredne produktivnosti, čime se osigurava stabilna opskrba hranom
- Zaštita prava poljoprivrednika iz Europske unije na odgovarajuću zaradu
- Doprinos borbi protiv klimatskih promjena i održivom upravljanju prirodnim resursima
- Očuvanje ruralnih područja i krajolika diljem Europske unije
- Održavanje dinamičnosti ruralnoga gospodarstva promicanjem zapošljavanja u poljoprivredi, poljoprivredno-prehrambenim industrijama i povezanim sektorima

Financiranje poljoprivrede je pomalo drugačije nego financiranje drugih djelatnosti jer na poljoprivredu puno utječu vremenski uvjeti i klima nego u nekim drugim sektorima, iako proizvode hranu, dohodak poljoprivrednika je niži za oko 40% od dohotka ne poljoprivrednika te postoji veliki razmak između potrošnje potrošača i mogućnosti poljoprivrednika da proizvedu određenu količinu. Zajednička poljoprivredna politika u praksi poduzima mjere na tri načina. Prvi način su potpore dohotku koje osiguravaju stabilnost prihoda putem izravnih plaćanja te poljoprivrednicima isplaćuju naknade za okolišno prihvatljivu poljoprivredu. Zatim su tržišne mjere koje rješavaju probleme kao što je nagli pad potražnje ili pad cijena zbog prevelike ponude na tržištu. Posljednje su mjere ruralnog razvoja koje su fokusirane na rješavanje posebnih izazova s kojima se suočavaju ruralna područja. Prednost poljoprivredne politike je razvoj ruralnih područja svih država članica Europske unije. Zemlje koje već imaju razvijenu i jaku poljoprivredu kroz politiku unaprjeđuju još više daljnji razvoj i osiguravaju budućnost ruralne zajednice. Poljoprivredna proizvodnja većinskim dijelom veliki broj zaposlenih, ali razvoj poljoprivredne industrije zapošljava veliki broj stanovnika te se rješava nezaposlenost u Europi. Politika zagovara održavanje okoliša, odnosno očuvanje ekologije (Europska komisija, n.d.).

Slika 2. Devet ciljeva Zajedničke poljoprivredne politike
(Izvor: Ips konzalting, 2020.)

Primarni ciljevi Zajedničke poljoprivredne politike objedinjuju sve gospodarske djelatnosti koje politika financira i koje poljoprivredna politika želi poboljšati u pojedinim zemljama. Svih devet zajedničkih ciljeva zajedno žele ostvariti savršenu poljoprivredu unutar zemlje. Zaštitom kvalitete hrane i zdravlja, održavanjem generacijske obnove, očuvanjem krajobraza i bioraznolikosti, brigom za okoliš, akcijom klimatskih promjena te rebalansom snage u prehrambenom lancu ne obraća se pozornost samo na poljoprivredu već se pažnja stavlja na cjelokupnu prirodu i sva bogatstva unutar nje (Ips konzalting, 2020).

Hrvatska sadržava površinu od 56 594 km², od čega se 79,1 % teritorija smatra ruralnim područjem. Oko 40 % teritorija odnosi se na poljoprivredno zemljište, a šume pokrivaju 36 % područja. Hrvatska prema posljednjem statističkom popisu broji 4,2 milijuna stanovnika od čega oko 2,4 milijuna (ili 56,1 %) živi u ruralnim područjima. Hrvatski poljoprivredni sektor karakteriziraju mala poljoprivredna gospodarstva. Više od 50% poljoprivrednih gospodarstava obrađuje ispod 2 ha, dok velika većina obrađuje ispod 10 ha (89,4%). (Ips konzalting, 2020).

5. ISKORIŠTENOST EU FONDOVA U POLJOPRIVREDI REPUBLIKE HRVATSKE

Godine 2019. ravnateljica Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju je potpisala ugovore u iznosu od 44,5 milijuna kuna sa 400 poljoprivrednih gospodarstava. Radi se o natječaju koji je bio raspisan pod nazivom „6.3.1. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava“. Natječaj je dio Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske. Korisnici koji su bili prihvatljivi za prijavu su prema Pbiro (n.d.):

- Poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednika ekonomske veličine od 2.000 do 7.999 eura u rangu mikro ili malog poduzeća:
 - SOPG
 - OPG
 - Obrt u kojem je poljoprivreda pretežita djelatnost, upisana u obrtnom registru
 - Trgovačko društvo kojem je poljoprivreda glavna djelatnost upisana u Registru poslovnih subjekata
 - Zadruga registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti

Korisnici koji su se prijavili za financiranje imali su kao uvjet da sve njihove aktivnosti budu prihvatljive od strane ugovora te sva mehanizacija, oprema i strojevi moraju biti kupljeni novi i nekorišteni. Projekt se prihvaćao ako su se ispunjavali određeni uvjeti. Svaki korisnik projekta morao je podnijeti poslovni plan za jedan od sektora proizvodnje (isključeni iz poslovnog plana su cvijeće, gljive, sjeme, sadni materijal, puževi i rasadnik). Zatim je dogovoreno da mora ostvariti povećanje standardnog ekonomskog rezultata od najmanje 25% u odnosu na dostavljenu potvrdu. Korisnik je dužan odrediti koje će obnovljive izvore energije imati unutar poduzeća ili će energiju koristiti putem digitalizacije. Ako se korisnik odluči za digitalizaciju nju će posebno morati uvjetovati odredbama iz Ugovora. Troškovi koji su povezani sa energijom moraju unaprijed biti planirani u iznosu od najmanje 50% iznosa potpore. Projekt je za cilj imao unaprjeđivanje gospodarskih aktivnosti unutar Obiteljsko poljoprivrednih gospodarstava. Neke od aktivnosti su kupovina domaćih životinja, kupnja biljki koje su jednogodišnje ili višegodišnje, kupovina sjemena i materijala kojim se sadi te izgradnja novih prostora za obavljanje poljoprivredne proizvodnje, ali i opremanje tih istih prostora. Uz gospodarske aktivnosti, novce su mogli iskoristiti i za kupnju ili zakup poljoprivrednog

zemljišta, poljoprivredne mehanizacije, strojeve i opreme te podizanje višegodišnjih nasada (AgroGTF, 2019).

Ostvarenje projekta korisniku donosi 100%-tno financiranje potpore i visina potpore iznosila je 15.000 eura (Pro-konzalting, 2022).

Zajedničkom poljoprivrednom politikom koja je obrađena već u radu, Hrvatska je „povukla“ veoma dobar financijski iznos kojim bi financirala poljoprivrednike u državi. Naravno, taj iznos može biti puno bolji uvijek, ali s obzirom da je Hrvatska relativno mala zemlja naspram ostalih država članica, novac je i više nego dobar.

Tablica 2. Rashodi ZPP-a po državama članicama u 2019. godini

Država članica	1. Raspodjela po državama članicama Izravne potpore/Tržišta i druge mjere 2018./Ruralni razvoj 2019. (u milijunima EUR)				2. Postotak poljoprivrednih gospodarstava koja primaju izravne potpore iz EFJP-a (2019.)		
	(a) Izravne potpore (1. stup – EFJP)	(b) Ukupno (1. stup – EFJP) (uključujući (a))	(c) Ukupno EPFRR (2. stup)	(b + c) Postotak od ukupnog iznosa EU-a	(d) Uz potporu ≤ 5 000 EUR	(e) Uz potporu ≤ 20 000 EUR	(f) Uz potporu ≥ 50 000 EUR
BE	488,3	553,9	78,9	1,1 %	34,50	74,85	3,79
BG	785,3	805,4	308,6	2,0 %	65,86	89,90	4,77
HR	278,85	288,2	299,6	1,0 %	89,92	98,44	0,29
CZ	854,3	875,3	393,8	2,3 %	57,19	80,89	10,10
DK	822,3	833,3	101,1	1,7 %	49,38	73,33	13,17
DE	4 794,3	4 910,0	1 273,6	11,2 %	45,11	79,93	4,73
EE	133,0	134,2	124,9	0,4 %	75,68	90,04	4,07
EL	1 982,3	2 038,7	411,4	4,4 %	82,27	98,17	0,15
ES	5 101,4	5 690,7	1 165,6	12,4 %	68,55	90,25	2,15
FR	6 935,0	7 480,3	2 083,5	17,3 %	26,93	57,54	8,64
IE	1 200,4	1 198,2	324,0	2,7 %	40,96	88,88	1,29
IT	3 633,6	4 273,0	1 449,1	10,4 %	81,32	95,87	1,14
CY	48,5	55,1	20,9	0,1 %	94,58	98,98	0,18
LV	252,6	254,0	206,5	0,8 %	86,04	95,81	1,42
LT	468,9	469,3	181,2	1,1 %	84,94	96,72	0,74
LU	32,9	33,4	14,4	0,1 %	27,33	59,74	5,58
HU	1 265,2	1 303,0	511,3	3,3 %	78,14	92,72	2,63
MT	5,1	5,7	19,4	0,0 %	96,80	99,05	0,10
NL	679,5	703,8	90,4	1,4 %	28,34	73,89	3,20
AT	691,1	716,4	538,1	2,2 %	56,91	95,80	0,40
PL	3 387,3	3 415,6	1 092,2	8,1 %	87,56	99,97	0,24
PT	671,3	775,1	523,0	2,3 %	86,92	96,12	1,33
RO	1 847,4	1 889,8	957,0	5,2 %	93,62	98,37	0,60
SI	134,7	142,1	120,1	0,5 %	90,16	99,20	0,10
SK	445,1	456,3	209,3	1,2 %	73,21	86,12	8,82
FI	523,1	528,4	351,1	1,6 %	47,31	86,14	2,44
SE	687,5	709,2	226,3	1,7 %	57,69	83,10	5,18
UK	3 186,2	3 228,7	773,9	7,2 %	30,46	66,12	10,65
EU	0,0	195,3	0,0	0,3 %	—	—	—

Izvor: Eurostat, 2019.

Gledajući podatke svih država članica Europske unije, može se primijetiti kako su skoro sve države povukle određeni iznos novca koji će izravno financirati projekte vezane uz poljoprivredu. Kategoriziranje zemalja je u ovom slučaju ne moguće jer neke bogatije zemlje su također više novca dobile kroz projekte Zajedničke poljoprivredne politike (Ruralni razvoj, 2022).

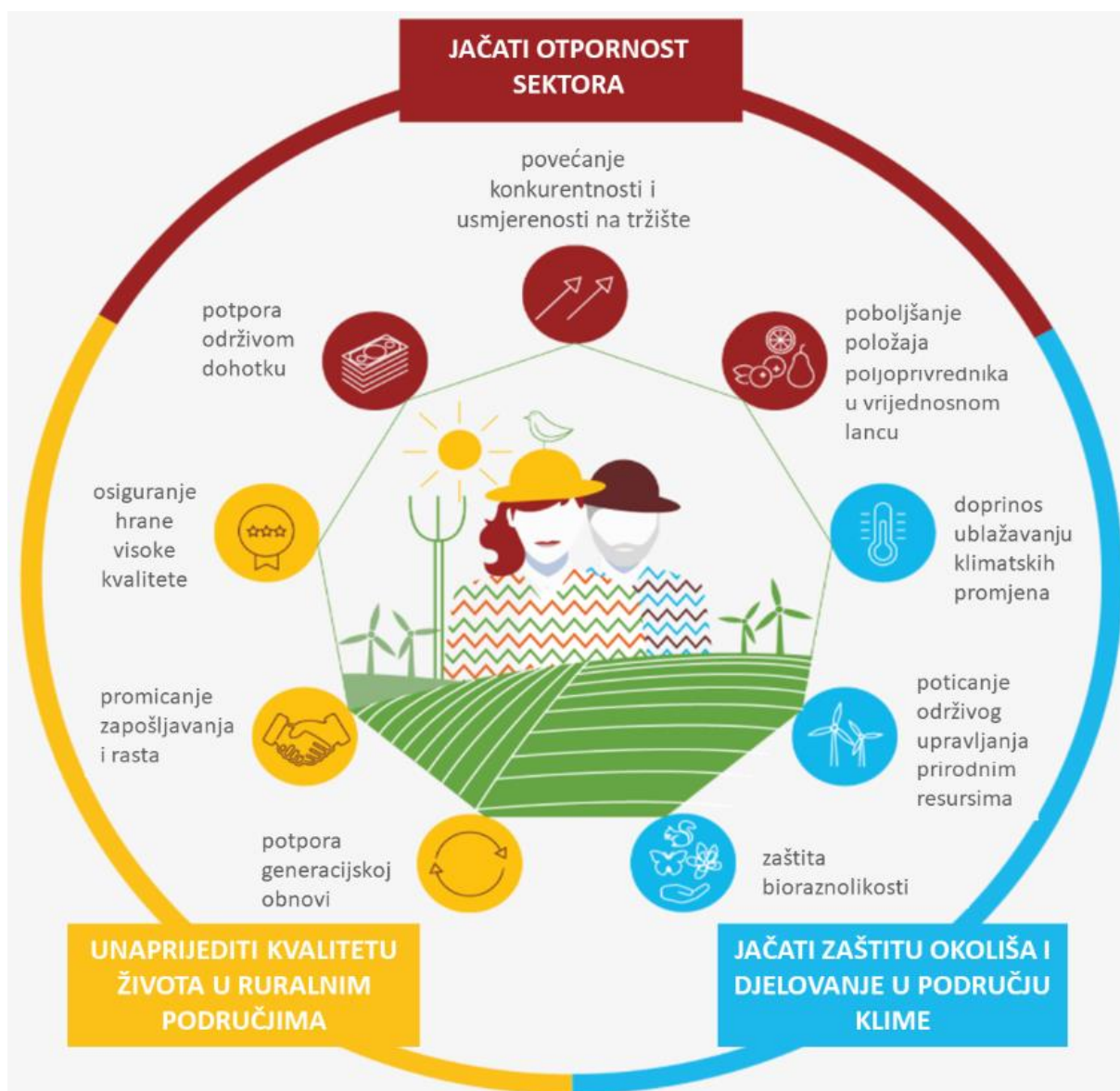
Prema podacima iz 2019. godine najviše novaca iz fondova preko projekata dobilo je Ujedinjeno Kraljevstvo (te godine država je još uvijek bila članica Europske unije), Poljska, Španjolska, Francuska te Danska. Poljska je jedina država koja je primila izrazito veliku količinu novca, a nalazi se u kategoriji zemalja u razvoju. Površinom i gospodarstvom znatno je manja od ostalih navedenih zemalja te je ostvarila izrazito odličan uspjeh (Eurostat, 2019).

Uspoređivanjem podataka između zemalja članica, Hrvatska nije na posljednjem mjestu, ali nije ni ispunila sva očekivanja od financiranja. Ostvarila je 278,85 milijuna eura izravnih potpora koje čine samo 1,0% od ukupnog financiranja Europske unije. Postotak poduzeća koji primaju novac od EFJP-a također je manji od onog koji se očekivao, ali 2020. godine Zajednička poljoprivredna politika izdvojila je 3,5 milijardi eura za hrvatsku poljoprivredu. Iznos fondova trebao bi rasti iz godine u godinu te bi se time ruralni razvoj Republike Hrvatske svakim danom trebao sve više poboljšavati. Ruralno područje Republike Hrvatske zauzima oko 72% cjelokupne površine zemlje te se razvoj treba nastaviti i dalje (Eurostat, 2019).

U planu ZPP-a Republike Hrvatske za period 2023. – 2027. godine određeni su prioriteti i potrebe poljoprivrede i ruralnih područja kroz SWOT analizu. Određivanjem problema odabrani su programi koji su usmjereni na rješavanje istih navedenih potreba i usklađeni su međusobno s povezanim društvenim, gospodarskim i okolišno/klimatskim ciljevima koji su određeni na temelju Europske unije te su prilagođeni hrvatskoj poljoprivredi i hrvatskim ruralnim područjima (Ruralni razvoj, 2022).

Prema prvim nacrtima strateškog plana u planu je financirati 77 intervencija putem izravnih plaćanja, sektorskih intervencija te intervencija ruralnog razvoja. Od strane Europske unije osigurano je 3.393.546.640 EUR-a sredstava iz europskih fondova, odnosno uz sredstva državnog proračuna RH-a to iznosi 3.662.186.755 EUR-a (ruralnirazvoj.hr, 2022). Ruralni razvoj (2022.) navodi kako su sredstva raspoređena u tri dijela (u milijunima eura):

1. Ruralni razvoj- 1.715,4
2. Izravna plaćanja- 1.872,1
3. Vinski program, Pčelarski program i Program za voće i povrće- 74,7

Slika 3. Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske

(Izvor: Ruralni razvoj, 2022.)

6. ZAKLJUČAK

Uspoređivanjem podataka izravnog financiranja može se vidjeti da Republika Hrvatska još uvijek nije u potpunosti iskoristila svoje mogućnosti te svake godine iznova povlači sredstva kojima bi se ruralna područja zemlje razvila još više. Kroz povijest je na hrvatsku poljoprivredu utjecalo više političkih i ekonomskih utjecaja nego klimatskih. Poljoprivredna zemljišta koja čine oko 70% hrvatskog tla izrazito su plodna i u pojedinačnim dijelovima zemlje uzgajaju se mnoge različite kulture. U Slavoniji su većinom žitarice dok se u Dalmaciji uzgajaju masline zbog mediteranske klime i mediteranskog utjecaja kroz povijest. Hrvatska poljoprivreda doživjela je krah nakon dva svjetska rata te Domovinskog rata koji je posebno utjecao na cjelokupno gospodarstvo te proizvodnju u svakom proizvodnom sektoru.

Hrvatska je polagano se podizala na noge, a tu je pripomogla i posebna politika Europske unije koja financira zemlje koje su kandidati. Naziv te politike je Instrumenti pretpristupne pomoći (IPA) i ona je pomagala Hrvatskoj u periodu od 2007. do 2013. godine, odnosno do godine kada je Hrvatska postala punopravnom članicom Europske unije. Ulaskom u Europsku uniju Hrvatska se priključuje programu Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP). Zajednička poljoprivredna politika ima za cilj osigurati potpore mladim poljoprivrednicima, održati okoliš, obnoviti ruralna područja, održati bioraznolikost te pomoći zaštititi prava poljoprivrednika unutar Europske unije. 2019. godine Hrvatska je imala 278,25 milijuna eura izravnih potpora što je za malu zemlju od skoro 4 milijuna stanovnika izrazito dobra brojka. Trenutna politika planira za razdoblje 2023. – 2027. godine izdvojiti skoro 3.393.546.640 EUR-a što je znatno veći broj nego u razdoblju koje je prošlo.

Može se zaključiti da daljnjim edukacijama mladih ljudi, ali i starijih o projektima te natjecanjima za EU fondove se može puno više ostvariti. S godinama Hrvatska bilježi rast izravnih financiranja koja predstavljaju bespovratna sredstva te se tim sredstvima motivira mlade poljoprivrednike da ostanu u svojoj državi te sami izgrade posao koji žele. EU fondovi su veoma važni za poljoprivredu Republike Hrvatske, ali i za cjelokupno hrvatsko gospodarstvo.

LITERATURA

1. AgroGTF (2019.). Potpisano novih 400 ugovora s malim poljoprivrednicima – iskorištenost Programa ruralnog razvoja najbolja od svih EU fondova u RH. Dostupno na: <https://www.apprrr.hr/iskoristenost-programa-ruralnog-razvoja-najbolja-od-svih-eu-fondova-u-rh-potpisano-novih-400-ugovora-malim-poljoprivrednicima/> [pristupljeno 20. lipnja 2022.].
2. agrokлуб (2022.). Cijene žitarica ponovo rastu – manja će biti i ponuda i potrošnja?. Dostupno na: <https://www.agrokлуб.com/poljoprivredne-vijesti/cijene-zitarica-ponovo-rastu-manja-ce-biti-i-ponuda-i-potrosnja/77042/> [pristupljeno: 4. svibnja 2022.].
3. amz (n.d.). O mlađem kamenom dobu. Dostupno na: <https://amz.hr/hr/virtualni-muzej/vodici-kroz-stalni-postav/pretpovijest/mlade-kameno-doba/o-mladem-kamenom-dobu/> [pristupljeno: 5. svibnja 2022.].
4. Defilippis, J. (2002). *Ekonomika poljoprivrede*. Zagreb: Školska knjiga
5. Državni zavod za statistiku (2021.). Poljoprivredna proizvodnja u 2020. Dostupno na: https://podaci.dzs.hr/media/dprdzttj/si-1677-poljoprivredna-proizvodnja-u-2020_web.pdf [pristupljeno: 4. svibnja 2022.].
6. EUfondovi.hr (n.d.). Dostupno na: <https://eufondovi.hr/fondovi> [pristupljeno: 3. svibnja 2022.].
7. eu-projekti.info (2022.). Deveti natječaj za provedbu Podmjere 4.1. »Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva«, provedbu tipa operacije 4.1.2 »Zbrinjavanje, rukovanje i korištenje stajskog gnojiva u cilju smanjenja štetnog utjecaja na okoliš«. Dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/competition/deveti-natjecaj-za-provedbu-podmjere-4-1-potpora-za-ulaganja-u-poljoprivredna-gospodarstva-provedbu-tipa-operacije-4-1-2-zbrinjavanje-rukovanje-i-koristenje-stajskog-gnojiva-u-cil/#> [pristupljeno: 3. svibnja 2022.].
8. eu-projekti.info (n.d.). Komponenta V – IPARD. Dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/fond/komponenta-v-ipard/#> [pristupljeno: 5. lipnja 2022.].
9. Eurokonzalting (n.d.). Bespovratna sredstva za poljoprivredu – Podmjera 4.1. Dostupno na: <https://eurokonzalting.com/index.php/bespovratna-sredstva-i-krediti/item/487-bespovratna-sredstva-za-poljoprivredu-podmjera-4-1> [pristupljeno: 25. travnja 2022.].

10. Eurokonzalting (n.d.). Poljoprivreda. Dostupno na: <https://eurokonzalting.com/index.php/component/spsimpleportfolio/item/7-consectetur-ex-quis> [pristupljeno: 7. svibnja 2022.].
11. European Commission (2021.). European structural and investment funds. 2021-2027 Cohesion policy EU budget allocations. Dostupno na: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/2021-2027-EU-allocations-available-for-programming/2w8s-ci3y> [pristupljeno: 25. svibnja 2022.].
12. Europska komisija (2021.). Kohezijska politika 2021. – 2027. – sažetak proračuna. Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/newsroom/panorama/2021/12/12-01-2021-cohesion-policy-2021-2027-budget-in-brief [pristupljeno: 1. lipnja 2022.].
13. Europska komisija (n.d.). Croatia – country files. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development/country/croatia_hr [pristupljeno: 22. travnja 2022.].
14. Europska komisija (n.d.). Europski fond za jamstva u poljoprivredi (EFJP). Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/european-agricultural-guarantee-fund-eagf_hr [pristupljeno: 24. travnja 2022.].
15. Europska komisija (n.d.). Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR). Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/european-agricultural-fund-rural-development-eafrd_hr [pristupljeno: 24. travnja 2022.].
16. Europska komisija (n.d.). Ruralni razvoj. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_hr [pristupljeno: 22. travnja 2022.].
17. Europska komisija (n.d.). Zajednička poljoprivredna politika. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy_hr [pristupljeno: 20. travnja 2022.].
18. Europska unija (n.d.). Financiranje, bespovratna sredstva i subvencije Europske unije. Dostupno na: https://european-union.europa.eu/live-work-study/funding-grants-subsidies_hr [pristupljeno: 13. svibnja 2022.].

19. Europska unija (n.d.). Živopisna ruralna područja i kvalitetni poljoprivredni proizvodi. Dostupno na: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/agriculture_hr [pristupljeno: 20. travnja 2022.].
20. Europski strukturni i investicijski fondovi (2022.). Natječaji. Dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/natjecaji/natjecaj-za-provedbu-podmjere-4-1-potpore-za-ulaganja-u-poljoprivredna-gospodarstva-provedba-tipa-operacije-4-1-1-restrukturiranje-modernizacija-i-povecanje-konk/> [pristupljeno: 10. lipnja 2022.].
21. Europski strukturni i investicijski fondovi (n.d.). EU fondovi 2007. – 2013. Dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/eu-fondovi-2007-2013/> [pristupljeno: 1. lipnja 2022.].
22. Europski strukturni i investicijski fondovi (n.d.). EU fondovi. Dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/> [pristupljeno: 2. svibnja 2022.].
23. Europski strukturni i investicijski fondovi (n.d.). Pretpristupni programi. Dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/pretpristupni-fondovi-2/> [pristupljeno: 1. lipnja 2022.].
24. HAMAG BICRO (n.d.). EU fondovi. Dostupno na: <https://hamagbicro.hr/bespovratne-potpore/eu-fondovi/> [pristupljeno: 28. travnja 2022.].
25. Hrvatska enciklopedija (2021.). Ratarstvo. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51921> [pristupljeno: 9. svibnja 2022.].
26. Hrvatska enciklopedija (2021.). Ribarstvo, morsko. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=52714> [pristupljeno: 9. svibnja 2022.].
27. Hrvatska enciklopedija (2021.). Stočarstvo. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58195> [pristupljeno: 9. svibnja 2022.].
28. Hrvatska enciklopedija (2021.). Vinogradarstvo. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=64733> [pristupljeno: 9. svibnja 2022.].
29. Hrvatska enciklopedija (2021.). Voćarstvo. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=65100> [pristupljeno: 9. svibnja 2022.].
30. IPS konzalting (2020.). Zajednička poljoprivredna politika. Dostupno na: <https://ips-konzalting.hr/blog/ips-novosti-8/post/zajednicka-poljoprivredna-politika-369> [pristupljeno: 20. lipnja 2022.].

31. Ministarstvo poljoprivrede (2017.). Zeleno izvješće. Dostupno na: https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/Zeleno_izvjesce_2017..doc [pristupljeno: 16. lipnja 2022.]
32. Ministarstvo poljoprivrede (2020.). Zeleno izvješće. Dostupno na: https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2021_12_15_Zeleno2020_isp.pdf [pristupljeno: 16. lipnja 2022.]
33. Ministarstvo poljoprivrede (2021.). Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini. Dostupno na: https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2021_12_15_Zeleno2020_isp.pdf [pristupljeno: 7. svibnja 2022.].
34. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (n.d.). Europski poljoprivredni fondovi. Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/eu-fondovi/fondovi/ipa-program/ipa-v/europski-poljoprivredni-fondovi/292> [pristupljeno: 28. travnja 2022.].
35. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (n.d.). EU fondovi mijenjaju Hrvatsku. Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/eu-fondovi-mijenjaju-hrvatsku/4212> [pristupljeno: 2. svibnja 2022.].
36. pbiro (n.d.). Otvoreni i najavljeni EU natječaji. Dostupno na: <https://www.pbiro.hr/otvoreni-najavljeni-eu-natjecaji/> [pristupljeno: 6. lipnja 2022.].
37. Program ruralnog razvoja (2022.). Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. – 2027. Dostupno na: <https://ruralnirazvoj.hr/strateski-plan-zajednicke-poljoprivredne-politike-republike-hrvatske-2023-2027/> [pristupljeno: 21. lipnja 2022.].
38. Stipetić, V., Razvitak poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj: tendencije, stanje i osnovni problemi (2005.). Znanstveni članak. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/2783> [pristupljeno: 18. lipnja 2022.]
39. Tufekčić, M., Tufekčić, Ž. (2013). *EU politike i fondovi 2014 – 2020*. Zagreb: Plavi partner d.o.o.

POPIS PRILOGA

Popis slika:

Slika 1. Primjer objavljenog natječaja iz područja Poljoprivrede (Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi).....	14
Slika 2. Devet ciljeva Zajedničke poljoprivredne politike (Izvor: Ips konzalting)	16
Slika 3. Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske (Izvor: Ruralni razvoj).....	20

Popis tablica:

Tablica 1. Poljoprivredna proizvodnja u Republici Hrvatskoj od 2016. do 2020. godine (Izvor: Državni zavod za statistiku)	7
Tablica 2. Rashodi ZPP-a po državama članicama u 2019. godini (Izvor: Eurostat)	18